

G.P. Mulder.

Correspondentie over de naeme

Tjioemboeloet

n.a.v. de vraoge van G.P. Mulder in Moesson.

Den Haag, 2 oktober 1978

Geachte heer Mulder,

De naam Tjioemboeloëit (de nieuwe spelling maakt het woord bijna onherkenbaar) is inderdaad die van een oude theeplantage uit de vorige eeuw. Bestaat niet meer (of onder een andere naam), maar de streek heet nog steeds zo en is in ons blad vele malen genoemd. Ik kan me echter niet herinneren dat er dieper is ingegaan op het ontstaan van de naam en de betekenis. Bij ons op kantoor zijn verscheidene Bandoengers, maar niemand weet het precies. Tji = rivier; oemboel = rijstschuur; loeit? Er is ook een meer Tjioemboeloëit.

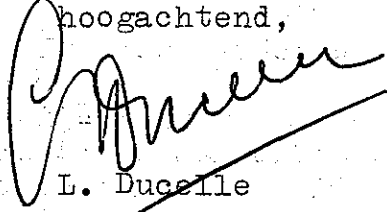
Het opnemen van uw brief (verkort) zal ongetwijfeld meer gegevens opleveren. Onder onze lezers bevinden zich deskundigen op elk gebied. We zullen het stukje in ons nummer van 15 October plaatsen en u de reacties toesturen. Hartelijk dank voor de f 15,--. Met uw goedvinden besteden we het geld aan onze Kerstactie voor de behoeftige Ind. Nederlanders in Indonesie. Onze "Wie, Wat, Waar" rubriek is voornamelijk bestemd voor het opsporen van personen, zaken, adressen die voor bepaalde mensen van belang zijn. Uw vraag kan aanleiding geven tot het publiceren van gegevens die voor al onze lezers interessant kunnen zijn, daarom valt die niet onder de categorie "Wie, Wat, Waar".

We hopen dat u met de bestemming accoord gaat. Eventuele post aan u gericht zenden we natuurlijk door.

In ieder geval hoort u nog meer over Tjioemboeloeit.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

L. Duceille

We zenden u natuurlijk het blad waarin uw vraag opgenomen is toe, tevens eventuele nummers waarin reacties worden opgenomen.

p.s. Tjoemboeloet was een zeer fraaie
villawijk van Bandung Noord.

Wellicht dat Tong Tong, thans geheten
Moesson, vereniging van Ind. Nederlanders,
U nog kan helpen. Adres: Pr Mauritslaan 36
Den Haag, tel. 54 55 00.

*Mr. D. Kiamingoes.
Dier. l. l. l.
(en Ind. Nederl.)*

KONINKLIJKE NOTARIËLE BROEDERSCHAP

De heer G. Mulder
Pr. Frederik Hendriklaan 6
NAARDEN

Uw brief: 28 september 1978 Uw kenmerk:
Onderwerp: gevelsteen Ons kenmerk: corr alg.

'S-GRAVENHAGE, 4 oktober 1978

Geachte Heer,

In antwoord op Uw brief van 28 september moet ik U helaas mededelen dat het niet mogelijk is na te gaan welke notaris in of omstreeks 1867 een veiling zou hebben gehouden van een boedel te Smilde. Ik kan U te dezer zake, hoezeer mij dat ook spijt, geen enkel aanknopingspunt geven.

U gaarne met eventuele verdere onderzoeken meer succes wensend,

Hoogachtend

mr P.C.T. Hengeveld
algemeen secretaris

Rijswijk 21 Oct. '50

Heer geachte Heer Mulder,

N.a.v. uw vraag (in Mousson Oct 48), „Wie weet meer van Tjiemboeleit, wil ik u er e.e.a. over schrijven. Misschien hebt u er wel iets aan. Welnu, ik heb er jaren gewoond, in dat paradijsachtige Tjiemboeleit, dat mij nu bijzonder dierbaar was. Ik ben m.l. officiers weduwe en toen mijn man bijna aan zijn pensioen^{de} was, kochten wij daar een 3000 M² meter grond voor 12½ cent de M². Het geheel was it berit van de Heer Neervoort. Het is een rubber plantage geweest, wat hij verkaveld, in it begin was de prijs helft 2½ cent de Meter. Verschillende beeldige villa's verrezen er kris-kras gebouwd op de hellingen; elke zondag woei de Hollandse vlag in elke tuin, kortom, ik kan u zeggen „It was sprookjesachtig" mooi, echt een paradijsje, nou ik zeggen: bloemen en vruchtbomen volop, alleen pisang en papaja waren verboden, omdat it geheel vooral iets nets en moois moest blijven. U vraagt om de betekenis vd naam. Wat ik u vertellen kan is: Tji-rivier en omboeel = buiten de oevers breiden. Dat is de letterlyke vertaling.

Mocht u nog es een Indonesie. reis maken, zoek

Die plek eens op, al heet men, dat er heel
veel veranderd is. Mijn tuin "it Gheufken"
noemde men wel eens "The Garden of Allah"
Nu, ik kan u zeggen, dat ik daar op die
plek ook mijn Hus en mijn God heb ge-
vonden, en dat ik tot heden toe, nog altijd
de mooiste en dierbaarste herinneringen aan
heb. Hiidaar, Mijnheer Mulder, dit waren
enige ontberemingen van een vroegere
inwoonster van Tjoemboeluit, een naam, die
mijn hart altijd nog sneller doet kloppen.
Behalve villa's staat er ook nog een
houten kerkje "De ark in het bos", waar
menige samenkomst gehouden werd en wordt -
op mijn erf had ik ook nog een put en
sawah'tje, waar ik rijst op verbouwde -
Nu Mijnheer, Mulder, hierbij dus enige
summiere inlichtingen -

Hopende, dat u er iets aan hebt,
Aken ik mij
Gaarne C. Hillen
Gobée

dat was al ⁱⁿ de oudty - ± 487.

P. Th. Zwijnenberg

ALKMAAR
Nicolaas Beetskade 40
Tel. 072- 12 56 82
Postgiro 249142

EGMOND a/d HOEF
Krommedijk 2
Tel. 02206-18 35

Alkmaar, 25 oktober 1978.

De Heer G. Mulder
N. a. a. r. d. e. n.

Geachte Heer,

In Moesson van 25 okt. las ik het artikel over de gevelsteen Tjioemboeloet. Verder in het artikel staat Tjioemboeloet. De eerste i is weggevallen. Wat is juist?

Ik vraag mij af in hoeverre is door U en anderen getracht deze letter combinatie te ontwarren? Misschien in het geheel niets te maken met een Indisch woord. Zou er een spitsvondigheid in kunnen schuilen, door het woord eerst om te moeten draaien, of enkele of dubbele letters om te draaien? Zit mogelijk in het getaal 1857 een sleutel verborgen, omdat het huis pas in 1867 gebouwd zou zijn. Er bestaan gevelstenen, die een raadsel in zich verborgen hebben.

Zo op het eerste gezicht zou je zeggen er zit in verborgen: "Moeit Bloeit", met andere woorden "Moeite wordt beloont of werpt vruchten af".

Zeer wel mogelijk dat er een dialect in verborgen zit. Welk dialect sprak men in Appelscha?

Ik heb even bij deze puzzel stilgestaan maar kan U niet wijzer maken. Hoop nog eens over de oplossing te vernemen.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

A large, stylized handwritten signature in black ink, written over a horizontal line. The signature is cursive and appears to be 'P. Th. Zwijnenberg'.

F. M. KNOOPEN
VAN WEERDEN POELMANSTRAAT 164
HEERLEN (L.)
HOLLAND TEL.: 045-410646

Shr J. Mulder
Ma Red.: Moesson
Rins Mauritslaan 36
2502 LS den Haag

Heerlen, 19 okt. 1978

Geachte heer Mulder

Mijn vrouw en ik menen te weten dat er op weg
naar Bandung een zwembad lag dat in 1970
TJIOEMBOELOEIT heette. Dat zal dus nu in
de nieuwe spelling van 17/10/1972 geworden zijn
Ci-UMBUL-UIT.

Volgens mijn wondtoet is UMBUL Minangkabau's.

Naar ik herinner me dat ik in Midden-Java ± 1960
ook al de naam UMBUL heb ontmoet.

Er was bij AMBARAWA een warmwaterbron die
JUMUR UMBUL heette.

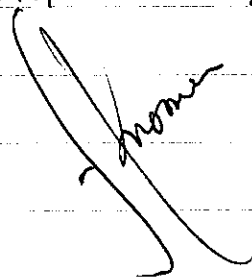
In dit verband betekende deze plaatsnaam: plaats van
de vlug groot geworden put c.g. bron / rivier.

UMBUL = zeer vruchtbaar omhoogschieten / opwellen.

Wat denkt u hiervan? Klinkt het aanmerkelijk?

De uitgang uit (oe-iet) is niet vreemd in de Sunda-
landen. In Jakarta is een hele nieuwe wijk
die PLUIT heet (uitspr. ploei-iet)

Supaya maklum
Dengan hormat

Aan: Redactie Moesson,
Pr. Mauritslaan 36
Den Haag.

Bylmermeer 20.10.78.

Betr; Tjioemboeleuit - H.G. Mulder aan Moesson.

Gaarne wil ik aan het verzoek van de heer G. Mulder en red. Moesson voldoen om een uitleg van het woord Tjioemboeleuit. Als oud Bandunger en bekend met de Sundanese taal ben ik ook bekend met de kampung Tjioemboeleuit. Deze kampung ligt n.l. in het verlengde van de oude weg naar Lembang vanuit Bandung. Deze weg is bij oud Bandungers bekend, omdat aan deze weg het zwembad Tjihampelas ligt. Ook heden is het zwembad er nog, alleen wat minder verzorgd maar toch in redelijk goede staat.

Allereerst, het woord Tjioemboeleuit is een 100% Sundaas woord en geen Javaans of Maleis (Bahasa Ind.) De schrijfwijze als gegeven in Moesson door de hr. Mulder is dus foutief. Nu de betekenis;

Tji = komt van het woord Tjai, d.i. water. West. Java bewoners zal het opgevallen zijn, dat in de Preanger (ook al een verwesters woord) want Preanger komt eigenlijk van Parahiangan) vele rivieren en plaatsnamen met "Tji" beginnen. Water is voorwaarde voor sawah.

Oemboe = komt van Ibu n.l. moeder. De lettergreep "oem" is eigenlijk een voorvoegsel; zeer gebruikelijk in de Sundase taal. B.v. het woord "dateng" = komen, wordt dan vervoegd tot "Doemateng". Het klinkt beter in de uitspraak. In dit geval zou het woord klinken; Tji ibu leuit. Dit klinkt niet aangenaam (melodius)

Leuit = Rijstschuur, waar de padi (ongestampte rijst) wordt bewaard.

Plaatsen wij nu de lettergrepen op een rijtje, dan zien wij dat het woord betekend; Plaats van de moeder van de rijstschuur, en wie zou dit anders zijn dan Nji Pohatji Sni of meer bekend onder de naam Dewi Sni oftewel de Rijstgodin.

Nu een situatie beschrijving; als wij de oude Lembangweg richting Lembang opgaan, slaan wij niet linksaf, maar rijden door, bij de kampung Tjioemboeleuit krijgen wij een fikse helling, welke meestal in de tweede gehaald moet worden, boven op de heuvel gekomen krijgen wij een weide hoogvlakte te zien, die ook al voor de oorlog met vele villa's is volgebouwd, ook nu nog. Wij rijden echter door en komen dan bij een oude Waringin-boom, deze plaats is gewijde grond; singit of anker. Vermoedelijk werd hier, misschien ook nu nog, geofferd aan Dewi Sni, want op deze hoogvlakte werd natte rijstbouw (sawah) verbouwd, dus voordat de villa's werden gebouwd. De in het artikel genoemde jaartal 1857 of 1867 begonnen is met het bouwen van huizen kan ik niet bevestigen, vermoedelijk waren het pioniers. De opleving en uurbreiding van Bandung is naar mijn weten pas begonnen omstreeks het jaar 1900.

Hopende U met deze gegevens van dienst te zijn geweest,
teken ik

Hoogachtend,

J.R. van Delden
Kikkenstein 101
Amsterdam Z.O.

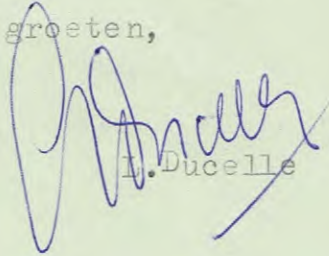

Den Haag, 24-10-20

Geachte heer Mulder,

De brievenstroom over Tjioemboeloe-
wit houdt niet op. Ingesloten brief geeft
de beste en de meest volledige informa-
tie. We zullen in het nummer van 15 Nov.
een samenvatting geven van al deze gege-
vens. Over het algemeen vallen ze erg
tegen, niemand weet precies hoe of wat.
Hoop dat u er toch plezier aan heeft
beleefd.

Vriendelijke groeten,

J. Ducele

Raadselachtig

is een moderne inscriptie op een deftige schuur oftewel pakhuis in het dorp Appelscha bij het vallaat en de brug aldaar, tegenover den opweg naar de bekende duinen.

Daar staat met sprekende letters te lezen of liever te ontcijferen:

Tsjomboeloeit

Tal van nieuwsgierigen hebben er stamelend voor stilgestaan en gevraagd: wat zou dat wel beteekenen ?

Ook wij, en het antwoord dat we van een voorbijganger kregen , was, dat het een soort kunstmest beteekende. Dat was heel wel mogelijk, doch later sprekende met den bezitter van het pand, werden we aldus ingelicht:

Dat opschrift was afkomstig van iemand die in china een zaak in thee had gedreven.

Later naar Appelscha verzeild, plaatste hij datzelfde opschrift op zijn affaire aldaar en toen tenslotte het pand verkocht werd en in het bezit kwam van onzen zegsman, werd de raadselachtige inscriptie curiositeitshalve overgebracht naar de genoemde schuur , waar het nu meer attentie trekt dan andere opschriften die zoo helder zijn als glas.

Menig passerend rijtuig uit den vreemde houdt er expresselijk voor stil. Wat het beduidt ?

Het zou Maleisch zijn en Nijverheid beteekenen. Of het waar is, moeten we in het midden laten.

Een dubbeltje kan raar rollen als 't op den kant terecht komt en met Tsjomboeloeit is het niet anders.

't Kin bryk as 't er op wierret .

23e JAARGANG No. 8

15 NOVEMBER 1978

PRIJS f 2,50

moess n

ONAFHANKELIJK INDISCH TIJDSCHRIFT

(foto: R. L. Mellema)

LEZERS SCHRIJVEN

WIE WEET MEER OVER TJOEMBOELOEIT ?

Van de heer G. Mulder ontving onze redactie de volgende brief:

"In het kader van een studie van de geschiedenis van mijn familie en mijn geboorteplaats Appelscha, stuit ik o.a. op een tot dusverre onoplosbaar gebleken puzzel. Het huis, dat mijn vader omstreeks 1927 kocht van de erven van een oude verveners-familie Van den Bosch, en dat nu nog het eigendom is van de kinderen van mijn oudste broer, heeft in zijn voorgevel een steen (blauwsteen) met het inschrift **TJOEMBOELOEIT** en het jaartal 1857. De herkomst van deze steen en de betekenis van het inschrift, waren destijds, en zijn nu nog, aan niemand bekend.

Wat de herkomst betreft, zou men direct geneigd zijn te concluderen, dat een of ander lid van de familie van den Bosch Ned. Indische relaties had, en dat de bouwer van het huis op die manier aan dat toch kennelijk Maleise woord is gekomen. Maar die verklaring strandt op alle fronten: Het is niet bekend, en gezien de herkomst van de familie, ook onwaarschijnlijk, dat er ooit één lid van deze familie in N.O.I. is geweest vóór dat jaar 1857. In de tweede plaats is het huis niet gebouwd in 1857, maar pas in 1867/68, toen de eerste bewoner in het huwelijk trad. En ten slotte: de betekenis van

dit woord **TJOEMBOELOEIT** is onbekend, en niemand van mijn kennissen, die enigszins met Maleis of Javaans op de hoogte zijn, heeft het kunnen thuisbrengen. Men ziet er wel algemeen in het eerste lid in "tjoemboe", dat zou kunnen betekenen "houden van", maar bij "loeit" loopt men altijd vast.

Persoonlijk - maar ik ken in het geheel geen Maleis - ben ik geneigd te veronderstellen, dat degene, die de steen heeft laten vervaardigen, ook geen Maleis kende, en dat er bij het uitbeitelen van de naam een fout is gemaakt. Hoe dan ook, mijn vraag is: wie ziet kans mij te helpen bij de oplossing van het probleem?

Nog één bijzonderheid, het is mij gebleken, dat er in de buurt van Bandung meen ik, een plantage heeft bestaan, en misschien nog wel bestaat, die dezelfde naam **TJOEMBOELOEIT** droeg (draagt). Wie weer hier meer over?

Onlangs, toen ik het over deze kwestie had met een jeugdige nakomeling van de genoemde familie Van den Bosch, hoorde ik het volgende merkwaardige verhaal: in de familie leeft het verhaal, dat de steen door zijn overgrootvader en grootvader indertijd gekocht zou zijn op een boereboelgoed in Smilde, en dat zij die hadden willen gebruiken voor de stoep van het nog te bouwen huis. Dit bleek echter niet uitvoerbaar en dus..... hadden zij hem maar in de gevel laten metselen."

We kunnen ons niet herinneren ooit in ons blad iets gepubliceerd te hebben over betekenis en oorsprong van de naam **Tjoemboeloeit**. Wie kan de heer Mulder - en ons uiteraard - hieraan helpen?

Red. Moesson

RIJKE ERVARING

Hieronder volgt een ervaring die ik kortgeleden opdeed, nadat ik had geïnformeerd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken afd. Overzeese Pensioenen, Leeghwaterstr. 125, Den Haag (tel. 070-88 92 21), naar de aan mij, na de oorlog tegen Japan uitbetaalde rehabilitatie uitkeringen. Tot mijn verbazing ontving ik reeds na veertien dagen antwoord met een keurige opsomming van data, jaartallen en bedragen en - u gelooft het niet - de mededeling, dat ik nog recht had op f 264,-! Dit laatste bedrag naar aanleiding van het met Japan gesloten vredesverdrag op **8 september 1951!!** Alles volgens art. 16 van dit verdrag. Mijn verzoek om hierbij de rente over al die jaren op te tellen werd natuurlijk geweigerd. De reden: Men had ruime bekendheid gegeven aan deze slotuitkering en men kon mij niet vinden (in 1951 (!)), ofschoon ik toen rustig in Djakarta woonde.

Het is voor uw leden/lezers/begunstigers wellicht aan te bevelen om ook eens te informeren naar hun rehabilitatie-uitkeringen, indien zij in krijgsgevangen- of interneringskampen in of buiten Indonesië zijn geweest.

C. J. STOLK

de feestelijke Pasar Malam! Pasar Gambir

LEIDEN Groenordhallen

DE GROTE NAJAARS-PASAR MALAM IN DE RANDSTAD

150 stands en groots showprogramma:

de Zuidmolukse popgroep MASSADA, het trio LUV, krontjongorkest SAMUDERA, show van klassieke en moderne Indonesische klederdrachten, THE TUMBLE WEEDS, BONNY ST. CLAIRE, THE CROSS FAMILY, ROB DE NIJS, ANITA MEIJER, de FIESTA TROPICAL SHOW met o.a. het trio LOS ALEGRES, limbodanser RICARDO AZIZ, calypsozanger PLACIDO HAZEL, de Fiesta-danseressen en het showorkest SONORA RITMICA, het duo TONY & LINDA (opvolgers van Rosy & Andres), de fascinerende hawaiiaanse show van KAULINA HILA en de popgroep DREAM EXPRESS (ex-Hearts of Soul).

Voorts modeshows en op zondagmiddag een kinderprogramma van Peter Grooney's Hocus-Pocus Jeugdvariété m.m.v. Corrie Konings.

VIER DAGEN FEESTELIJKE PASAR MALAM-SFEER

donderdag 26 oktober - vrijdag 27 oktober - zaterdag 28 oktober - zondag 29 oktober
- dagelijks van 12-24 uur - zondag van 10-22 uur - toegang f 5,-; kind. tot 12 j. en 65-plussers f 3,-

Inlichtingen: Org. Buro YUNUS, Zandvoortweg 78, Aerdenhout - Tel. 023 - 24 52 70

TJIOEMBOELOEIT, WAAR EN NIET WAAR

Zoals gezegd, de vraag van de heer Mulder in Moesson van 15 okt. heeft een lawine van brieven, telefoontjes en persoonlijke gesprekken teweeg gebracht. Niet altijd tot mijn grote vreugde belde men zelfs laat in de avond nog op om informatie door te geven en kwam ik tot de ontdekking dat, hoe gezelliger de gesprekken, hoe minder belangrijk de informatie! Apa boleh boeat! Samen zijn we tot een indrukwekkende lijst gekomen te verdelen in de mededelingen van de positieve wetters, die van de half-wetters en die van de "ik-weet-er-niets-van-maar-ik-dacht-zo"-lezers. We hebben van alles een bloemlezing gemaakt, mocht u eens in Tjioemboeloet komen dan weet u (bijna) alles wat er van te weten valt!

1. Tjioemboeloet is een SOENDANEES woord. Er bestond een thee-onderneming van die naam, toebehorende aan de Mij. "Baud", gelegen ten Noorden van Bandoeng, waar mijn vader in 1921 administrateur was. De betekenis van Tj. is: tjoemboe (gelijk aan lindeuk) = tam, mak tegenovergestelde van galak = wild, ongetemd. Loeit (leuit) = rijstschuur. In overdrachtelijke zin betekent het woord dus: een rijstschuur die in een rustige, vredige omgeving gelegen is, waar men kalme ondergaat. Wij zouden zeggen: welgelegen. De woorden tjoemboe en leuit staan vermeld in het Soedan.-Ned. woordenboek van S. Coolsma.

E. DRISSEN

2. De juiste spelling is niet loeit, maar leuit. Tji betekent in het Soendanees rivier, beek, en leuit is een rijstschuur. Tjioemboeloet was een Gouv. thee-onderneming uit de eerste helft van de vorige eeuw, gelegen op een uitloper van de Tangkuban Prahū ten Noorden van Bandoeng. Omdat het gouvernement steeds verlies leed op de thee-cultuur, werd deze geliquideerd en waarschijnlijk in 1857 verhuurd aan baron Baud, die het later in erfpacht kreeg, tezamen met een groot aantal ondernemingen in het Bandoengse, Buitenzorgse en Garoetse. Dit werd later de z.g. "Baud-groep". Ik meen mij te herinneren, dat de erfpacht van Tj. na afloop niet werd verlengd, al of niet volgens de wens van de pachters. De onderneming werd opgeheven en de gronden verkaveld. Hierop verrees een villawijk; na de soevereiniteitsoverdracht werd hierheen de sociëteit verplaatst, die oorspronkelijk op de hoek van de Grote Postweg en Bragaweg lag.

H. J. v.d. MEER

3. Tji = rivier (Tjitarum, Tjiwideuj, etc) en de rest is volgens de rasechte Bandoengers gewoon de naam van de rivier. Zij zijn het er echter ook niet helemaal over eens of het Tjimboeloet of Tjioemboeloet is. Ik hou het maar op de laatste naam, om het maar in goed Nederlands te zeggen "de ge-oemboelde rivier"! Verder beweren zij, dat het gewoon een streek is, dus geen plantage, waar de beter gesitueerde Bandoengers hun villa's en bungalows hadden staan. Ik kan mij deze woningen nog goed herinneren

omdat wij weleens met het zweet in de handen onze Bren-carriers (Ondersteuningscie) over de steilten in die omgeving moesten manoeuvreren. Een niet al te grote brug in een vrij diep dal was er ook, de slokan die er onderdoor liep zal wel de bedoelde rivier zijn.

POIRRIÉ

4. Tjioemboeloet bestaat niet. Er was ten Zuiden van Bandoeng (rechts afslaan van Dr. de Grootweg, gerekend vanaf de Dagoweg) wel een onderneming Tjioemboeloet, later sanatorium Solsana. Wie zoekt een Maleis of Javaans woord in een Soendanees gebied?

Prof. L. v.d. PIJL

5. Uit mijn lestijd dateert de wetenschap aan mij overgedragen door de Soendaneese lerares over de betekenis van Tjioemboeloet (nu geschreven Ciumbuleuit): "het water dat opwelt bij de rijstschuur".

E. M. POSTHUMUS-KAMPMAN (met dank voor uw lange brief! - red. Moesson)

6. Tjioemboeloet was een aan de malaise en uitbreiding van de gemeente Bandoeng ten offer gevallen kina- of rubberonderneming. Weet ik niet precies. Wat betreft de betekenis: Tji = rivier; omboel = bron; oeit = ? hier ga ik de mist in. Iemand met grijs haar is hoeisan, vrij vertaald dus Tjioemboeloet = grijze bron. (N wordt het toch al te grijs! - red.)

CH. J. KRAMER

7. Het landgoed of onderneming (ong 6 km ten Noorden van het centrum van Bandoeng) die op de steen wordt aangeduid, werd genoemd naar dat riviertje. Dat land, dat omstreeks 1863 cultuuronderneming begon te worden, werd in genoemd jaar door Mr. W. A. (lees verder volgende pagina)

TJIOEMBOELOEIT

Als oud Bandoenger en bekend met de Sundaneese taal ben ik ook bekend met de kampoeng Tjioemboeloet. Deze kampoeng ligt n.l. in het verlengde van de oude weg naar Lembang vanuit Bandoeng. Deze weg is bij oud Bandoengers bekend, omdat aan deze weg het zwembad Tjihampelas ligt. Ook heden is het zwembad er nog, alleen wat minder verzorgd maar toch in redelijk goede staat.

Allereerst, het woord Tjioemboeloet is een 100% Sundaas woord en geen Javaans of Maleis (Bahasa Ind.) De schrijfwijze als gegeven in Moesson door de hr. Mulder is dus foutief. Nu de betekenis:

Tji = komt van het woord Tjai, d.i. water. West Java bewoners zal het opgevallen zijn, dat in de Preanger (ook al een verwesters woord, want Preanger komt eigenlijk van Parahiangan) vele rivieren en plaatsnamen met "Tji" beginnen. Water is voorwaarde voor sawah.

Oemboe = komt van Ibu n.l. moeder. De lettergreep "oem" is eigenlijk een voorvoegsel; zeer gebruikelijk in de Sundase taal. B.v. het woord "dateng" = komen, wordt dan vervoegd tot "Doemateng". Het klinkt beter in de

uitspraak. In dit geval zou het woord klinken; Tji ibu leuit. Dat klinkt niet aangenaam (melodieus)

Leuit = Rijstschuur, waar de padi (ongestampte rijst) wordt bewaard.

Plaatsen wij nu de lettergrepen op een rijtje, dan zien wij dat het woord betekent: **Plaats van de moeder van de rijstschuur**, en wie zou dit anders zijn dan Nji Pohatji Sri of meer bekend onder de naam Dewi Sri oftewel de **Rijstgodin**.

Nu een situatie beschrijving; als wij de oude Lembangweg richting Lembang opgaan, slaan wij niet linksaf, maar rijden door, bij de kampoeng Tjioemboeloet krijgen wij een fikse helling, die meestal in de tweede gehaald moet worden. Boven op de heuvel gekomen krijgen wij een weidse hoogvlakte te zien, die ook al voor de oorlog met vele villa's is volgebouwd, ook nu nog. Wij rijden echter door en komen dan bij een oude Waringin-boom, deze plaats is gewijde grond; singit of angker. Vermoedelijk werd hier, misschien ook nu nog, geofferd aan Dewi Sri, want op deze hoogvlakte werd natte rijstbouw (sawah) verbouwd, dus voordat de villa's werden gebouwd. Het in het artikel genoemd jaartal 1857 of 1867 waarin begonnen is met het bouwen van huizen, kan ik niet bevestigen, vermoedelijk waren het pioniers. De opleving en uitbreiding van Bandoeng is naar mijn weten pas begonnen omstreeks het jaar 1900.

J. R. v. DELDEN

baron Baud gekocht en na zijn dood ingebracht in de N.V. tot Exploitatie der ondernemingen nagelaten door Mr. W. A. Baud". Enige jaren voor de Japanse inval ging de onderneming Tjoemboeloet en alle bijbehorend land, over aan de gemeente Bandoeng die er een bijzonder aantrekkelijke stadswijk van maakte.

Hieruit zou verondersteld kunnen worden dat één van de bewoners van de onderneming de hardstenen naamplaat ergens uit het oude metselwerk heeft doen breken en als stoffelijk blijk van dankbare herinnering, naar Nederland meenam maar..... toen vader anno 1927 het huis te Appelscha kocht zat de gevelsteen er al in ergo tussen de liquidatie van de onderneming en de gevelsteen is geen verband. De steen zal waarschijnlijk in Nederland gemaakt zijn in opdracht van iemand die gelukkige herinneringen aan het mooie landgoed had.

STATES

8.

Uit de talrijke telefoontjes en gesprekken:
"Tjoemboeloet was een kina-onderneming. De grond was echter niet ge-

schikt voor kina en toen zetten ze er een bungalow-park neer".

"Tjoemboeloet was toch vroeger een meer? Of een rivier? Of een zwembad?"

Tjoemboeloet was een rubber-onderneming, mijn grootvader heeft er nog gewerkt."

"Tjoemboeloet was een thee-onderneming. Tjoem betekent kus, kussen, of houden van, ja toch?"

Maar het is geen Maleis of Javaans woord mevrouw, maar Soendanees en in Soendanees is Tji rivier.

"O ja, dan heb ik me vergist".

"Tjoemboeloet? Natuurlijk, ik heb er vroeger gewoond. Heerlijk, al die bergen en rijsttuinen en we hadden op ons erf ook een boom met die lekkere groene vruchten....."

"Wat voor groene vruchten mevrouw?"

"Nou ja, groen en soms ook een beetje geel. De groenteboer heeft ze soms ook, erg duur....."

"Bedoelt u misschien mangga?"

Ja mangga's, zo heetten die dingen in de tijd dat rijsttuinen ook sawahs werden genoemd!

VAN DEN BOSCH

De naam van den Bosch is in Ned. Indië zeer bekend geweest. Om te beginnen GG Van den Bosch (1830-1833) die pienter genoeg was om, toen 's Lands Cultuur- en Monopoliestelsel ineenstortte, waardoor men besloot de met miljoenen guldens opgezette ondernemingen te verkopen, de Pondok Gedeh Landen met de ondernemingen Tjiawie en Tjideroek op te kopen. Deze landen werden als familiebezit aangehouden en later in een maatschappij op aandelen ingebracht. Na deze G.G. zijn er (zoals gebruikelijk te doen was) tal van leden uit de Van den Bosch-sibbe geweest die belangen en/of banden in N.O.I. hadden of dienden, ik noem hiervan slechts:

H. van den Bosch (Secr. Ver. Econ. Geographie); Jhr. H. J. van den Bosch (Raad van Bestuur J. Ch. J. lijn en Comm. Stoomvaart Mij Nederland); Jhr. J. W. van den Bosch (Adm. Cultuurondern. Pontjowati); P. L. van den Bosch (Erfpachter Pasir Kaweni en Pasir Tjibogo). STATES

DE SRIGUNTING (DICRUUS MACROCERCUS, EEN DRONGO-SOORT)

De djaga van tante's kuikens.

Op 't grote zijerf van tante's huis in Solo stond de kippenren en daarnaast een kapokboom (randu). Iedere dag weer kwam de Srigunting (zwarte vogel met lange gespleten staart) op zijn kale tak van die randuboom zitten waarschijnlijk doordat tante dagelijks de door katjong (zoon van de toekang kebon) levend gevangen walangs (sprinkhanen) en kiendjengs (libellen) onder die randuboom los liet. De Srigunting kon ze dan vlot vangen.

Zodra echter in de verte een woeloeng (kiekendief) naderde ging de Srigunting de lucht in om de veel grotere rover uit zijn "jachtgebied" te verjagen. Hij vloog dan tot boven de woeloeng, en pikte deze net zolang in diens kop en rug totdat deze veel grotere, maar minder snelle rover er vandoor ging. Ook hier geldt dus: Klein, maar snel en brani wint 't van groot, maar minder snel.

En "toen froeher" kon je voor een bengol (2½ ct) per dag met 10 walangs en 10 kiendjengs je kuikens prima laten beschermen door een trouwe, brani Srigunting, want: voor een Srigunting in de lucht gaat elke Woeloeng tanggoeng op de vlucht.

O. H. KILIAAN

POEKOEL TEROES POT

Ons reservefonds voor moeilijke dagen!
Moesson wil geen subsidie. Het wil voortbestaan alleen als U dat wilt. Met uw steun poekoelen wij teroes! giro 6685 t.n.v. Ind. Tijdschrift Moesson

Hieronder laten wij, onder hartelijke dankzegging aan alle schenkers, de verantwoording volgen van de giften die zijn binnengekomen voor het reservefonds voor Moesson over september en oktober 1978.

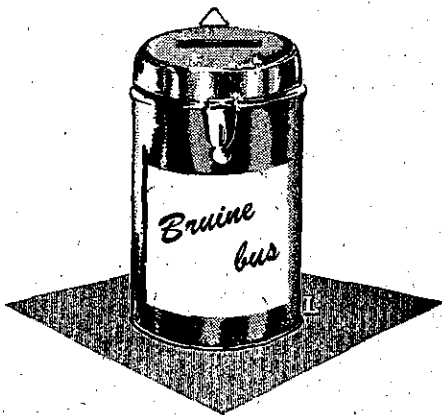
A.A. 25,—; W. Boverhof 25,—; A. Burg 10,—; Mw. v. Bakergem 10,—; L. de la Croix 10,—; K. S. v. Dalm-v. Loon 7,50; Mej. I. Elink-Schuurman 20,—; Mw. A. Engelberts 25,—; H. Gloudemans 25,—; E. C. F. de Graaff 25,—; M. P. Geerlings-Klutzow 20,—; Mw. J. W. de Groot 7,—; M. C. E. Hoekstra-Finken 10,95; J. M. L. Haye 12,—; Mw. L. G. Hoffmeister 25,—; H. J. Knepper 2,—; J. B. Klaarmond 7,—; Ch. Kuipers 8,40; J. B. Loveriks 10,—; Mw. J. L. Lodde 24,—; R. Mariouw 20,—; Mw. Middelaer 65,—; Mw. Naberman 10,—; N.N. 40,—; N.N. 25,—; C. J. G. Overbeek Bloem 15,—; Mw. F. F. Peters 5,—; M. W. Roobol-Popp 10,—; A. E. Ritsema v. Eck 10,—; Mej. J. W. J. Runsink 25,—; M. Sirag-Nobel 15,—; P. v.d. Ven 10,—; V. de Vries 15,40; Mw. G. Vroomen 2,50; M. E. de Vries-Koens 30,—; Mej. G. H. J. v.d. Werff 8,50; N. H. Wichers-Bleckmann 10,—; J. Willemsen Sterckx 10,—; Mw. v.d. Wal 6,73; A. J. Young-de Vries 55,05.

Binnengekomen in september
totaal f 697,03

A.A. 25,—; R. C. Aardse 43,50; Dr. C. A. v.d. Bosch 25,—; A. Burg 10,—; P. B. Buis 20,—; Mw. W. E. F. M. Bronkhorst 7,—; W. Boverhof 25,—; M. Briedé 10,—; F. von Bartheld 48,50; L. de la Croix 10,—; Mw. R. J. Dufour 25,—; K. S. v. Dalm-v. Loon 7,50; L. C. F. de Graaff 25,—; K. M. Gräichen 50,—; J. R. Hanibals 10,—; E. A. Hans

5,—; A. v. Haastert 2,50; V. Huitink 27,35; P. J. v.d. Horst 10,—; H. L. v.d. Hurk-Richard 25,—; D. Huisman 23,50; M. E. Janssen-Tepest 8,50; B. K. Jacobs 80,—; R. L. de Jongh 45,—; Mej. F. E. Kuypers 13,80; D. M. Kan 14,90; J. B. Loveriks 10,—; M. C. Ledder-Krans 23,50; R. Mariouw 20,—; L. von Michaloski 20,—; Mw. B. Naberman 10,—; Th. L. Ongkiehong 10,—; C. J. J. van Rijn 12,95; M. Sirag-Nobel 15,—; P. D. C. Seegeler-Thiele 5,50; W. P. J. N. Snitselaar 18,50; A. J. C. Tijdgat 10,—; Mw. Toxopeus-Foeken 20,—; Mej. L. Vogler 150,—; A. J. v. Velthoven 10,—; Mw. G. J. B. J. M. Vroomen 2,50; H. v.d. Ven 10,—; C. Valenbreder 40,—; N. H. Wichers-Bleckmann 10,—; J. Willemsen Sterckx 10,—.

Binnengekomen in oktober 1978
totaal f 975,—

Elke cent die U kunt missen
Is ONMISBAAR voor vele
arme adiks in Indonesië!
Bruine Bus, voor bruine mensen
Alle beetjes helpen! giro 6685
Char. Fondsen Tjalie Robinson